

Masterscriptie

De kansen en uitdagingen van het Verhaal van Gelderland

Op 14 mei werden Saskia Werner en Priscilla van Leeuwen geïnterviewd door Pepijn Trienekes, master student Geschiedenis en Actualiteit van de Radboud Universiteit Nijmegen.

In samenwerking met Erfgoed Gelderland deed hij onderzoek naar de mate waarin musea in Gelderland het Verhaal van Gelderland nu al integreerden en hoe zij dat in de toekomst dachten te doen.

Drie pilot musea werden uitgezocht: Slot Loevestein met 40 betaalde krachten, het Flipje & Streekmuseum Tiel met enkele betaalde krachten en Museum De Casteelse Poort met nul betaalde krachten en zo'n 80 enthousiaste vrijwilligers!

Het was leuk dat ons museum uit de circa 150 Gelderse musea werd gekozen, maar ook leerzaam. Door de mooie publicaties over de geschiedenis van Gelderland en door alle projecten die hieruit voortvloeien worden we ons steeds meer bewust van onze historische plaats in het geheel.

Zonnebloem in pot

Saskia Werner

Zonnebloemen van Johan Haak

Een mooie aanwinst is een grote tekening van Johan Haak uit 1947. Het werk is geschenken door Ellen Loen en komt uit de erfenis van haar moeder.

Het museum heeft inmiddels een grote Johan Haak Collectie. In 2012 kwam namelijk een deel van de nalatenschap van Johan Haak in het museum terecht. De werken waren tot die tijd in opdracht van de oudste dochter van Johan Haak beheerd

door mevrouw T.S. Constandse-Westermann met als doel de werken te schenken aan het museum. De zonnebloem komt als thema regelmatig terug in het werk van Johan Haak. Deze schenking is dan ook een welkome aanvulling.

VAN HET BESTUUR

Liesbeth Tuijman

In de afgelopen maanden hebben wij de burgemeester op bezoek gehad, die alle tijd voor ons nam. Het was een prettig gesprek, waarbij we de indruk kregen écht gehoord te worden. Bovendien had hij interessante suggesties, die ons positief voor de toekomst stemden. Toegezegd is dat deze maand het College van B&W met een reactie zal komen. Daarenboven mochten we ons ook verheugen met het bezoek van twee wethouders. Maud Hulshof die ons 'in portefeuille' heeft en een groot gezelschap op de zondagse terrasbijeenkomst toesprak. Bedacht en ook weer prima georganiseerd door onze vrijwilligers gedurende de zomerperiode. Wethouder Erik-Jan Bijleveld opende de fantastische tentoonstelling van de Wageningse Emmaus organisatie, die ter gelegenheid van hun 40 jarige jubileum in het Koetshuis te zien is.

Ons bestuur is aangevuld met een nieuw lid, Wim de Wit. Maar onze penningmeester, Roeland Jansen, gaat ons per 1 januari verlaten en dat betekent dat wij naartoe op zoek naar een opvolger. Dus beste lezer, als u zich geroepen voelt... meld u aan. We hebben een actief bestuur en een grote groep enthousiaste vrijwilligers.

Een vriendelijke groet,
Liesbeth Tuijman, voorzitter

V.l.n.r. Jasper Somsen (directeur Cultuur Zomer), Liesbeth Tuijman (voorzitter MCP) en Maud Hulshof (wethouder Cultuur). Zondagmiddag 25 augustus bij het optreden van zangkoren op een zonnig muziekterras

Wethouder Erik-Jan Bijleveld opent de expositie 40 jaar Emmaus Regenboog Wageningen, 20 september 2024.

Muziekterrassen

Bij de tentoonstelling Toontje Wageningen, over de rijke muziekgeschiedenis van Wageningen, waren deze zomer door Bert van den Broek gastvrije muziekterrassen georganiseerd, gratis voor het publiek.

Het voorplein van het museum was op vijf zondagmiddagen het podium voor allerlei muziekgroepen. Zangkoren, bandjes, studentenorkest, Chinese muziek, folk, jazz, bossa nova en Indo pop. Er waren steeds veel bezoekers, de sfeer was uitstekend, er werd gedanst. In samenwerking met café Loburg en partycentrum De Patio werden ook daar optredens gehouden die druk bezocht werden.

Sweet Potatoe, een Chinese muziekgroep uit Wageningen

Het voorplein ziet er feestelijk uit.

Het studentenorkest De ontzetting gaf het dirigeerstokje aan nieuwe eerstejaars.

Een indrukwekkend optreden van muzikaal talent Soula Esveld uit Wageningen

Ingrid Katerink

Kunstcommissie

Na de expositie van Emmy en Gerry die eindigt op 5 januari 2025, hebben we Ans lukassen en Erwin Michielsen gepland. Ans Lukassen heeft vorig jaar tijdens de expo van Toon Lukassen reeds enige sieraden tentoongesteld. Zij exposeren dan de volgende drie maanden waarna Ilse Aarsman samen met een nog te bezoeken beeldhouwer die brons maakt gaat exposeren.

Ans Lukassen heeft na de expo van Toon een verzoek gedaan aan het museum om een uitgebreidere expo

samen met Erwin. Zij hebben al vaker samen in een museum werk tentoongesteld maar dan in Spanje. Zowel Ans die daar permanent woont als Erwin die daar heel regelmatig is hebben goed contact met elkaar. Omdat het een bijzondere combinatie is vonden Joke en ikzelf het een uitdaging. Erwin heb ik bezocht in Horst waar hij woont en een atelier heeft en hij gaat zowel schilderijen als objecten exposeren.

Erwin is van huis uit meester in de bloemsierkunst en is jaren verbonden geweest aan de Helicon in Vught waar hij o.a. bloemsierkunst vorm- en compositieel en kunstgeschiedenis

doceerde. Zijn werk wordt gekenmerkt door gewaagde kleurcombinaties en organische lijnvorming. Samen met de sieraden van Ans is dat een gewaagde combinatie.

COLOFON

Nieuwsbrief Museum De Casteelse Poort verschijnt 2x per jaar.
OPLAGE 300 exemplaren
REDACTIE Annelies Hoogmoed
FOTO'S Annelies Hoogmoed
Jaap Mons
Jacques van der Weiden
VORMGEVING Michel Hildebrand
DRUK Drukwerkdeal, Deventer

Jan Schakel

Tussen Oog en Hand

Tussen Brons en Papier is een expositie in het Koetshuis van twee vrouwelijke kunstenaars, Gerry van der Velden (1947) en Emmy Eerdmans (1931). Beide kunstenaars kennen elkaar goed en hebben eerder samen geëxposeerd. Gerry maakt bronzen beelden en keramiek, vooral mens- en dierfiguren. Emmy Eerdmans maakt tekeningen, schilderijen en kleinplastieken. Haar werk kenmerkt zich door een losse tekenant en stemmig koloriet. De onderwerpen kiest zij uit haar directe omgeving. Niek Smaal en Hennie van Zuidam maken uit haar omvangrijke oeuvre een selectie voor deze expositie.

Gerry van der Velden
Gerry is beeldhouwster en de maakster van het bronzen beeld 'Zittende vrouw' dat sinds 2020 bij de voordeur van het museum staat. Het is een beeld met een bijzonder verhaal.

Ruim veertig jaar geleden kreeg Gerry van der Velde de officiële opdracht van de Gemeente Wageningen een beeld te maken voor de binnenruimte van het tijdelijke Stads Kantoor aan de Stadsbrink. Gerry was in Wageningen onder meer bekend als docent bij de KEO werkwinkel. Het grote beeld moest geplaatst worden in een vijfverbak met fontein, en zou vooral

Gerry van der Velden bij haar kleine bronzen beelden

vanuit een hoger gelegen gezichtspunt in volle omvang zichtbaar zijn. Gerry werkte drie maanden aan het ontwerp van een slang die zich opricht uit het water. De verantwoordelijke Kunstcommissie van de gemeente was enthousiast en ging akkoord met het ontwerp. Toen echter bij een ambtenaar bekend werd dat er een beeld van een slang in de binnentuin zou worden geplaatst, ontstond er discussie binnen het gemeentehuis. Die breidde zich zodanig uit en zorgde voor zoveel tweespalt onder de ambtenaren dat er uiteindelijk gestemd moest worden over het beeld. Tot veler verbazing werd het ontwerp van een slangenbeeld weggestemd en stonden de Kunstcommissie en Gerry met lege handen.

Omdat zij al drie maanden werk in dit project had gestoken, werd er een compromis gesloten. De Kunstcommissie zou een ander, reeds bestaand beeld van Gerry uitzoeken.

Jan Schakel in gesprek met Emmy Eerdmans

Expositie van Gerry van der Velden en Emmy Eerdmans
3 november - 5 januari 2025

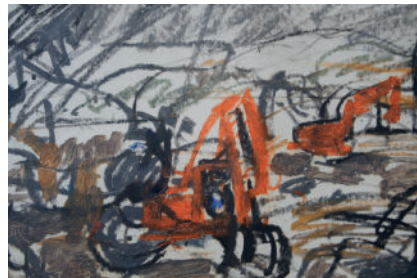
Een delegatie van het Gemeentehuis bezocht Gerry in haar atelier in Zoelen, waar zij onmiddellijk gearmeerd bleek van een vijftal kleine bronzen beeldjes die Gerry eerder had gemaakt rondom het thema 'luisteren'. Unaniem koos de delegatie voor de versie van een zittende vrouw, en vroeg aan Gerry dit beeld in het groot in brons te gieten en te voorzien van een enorme bronzen sokkel. Dit beeld heeft echter maar kort in het gebouw aan de Stadsbrink gestaan, en verdween in 2014 uiteindelijk naar de Gemeentewerf. Daar kreeg het uiteindelijk een plekje in de stalling van in beslag genomen fietsen. Het was burgemeester Geert van Rumund zelf die in 2020 het beeld aan de vergetelheid ontrukte en er voor zorgde dat dit prachtige werk een prominente plek kreeg in Wageningen, namelijk bij museum de Casteelse Poort aan het Bowlespark. Inmiddels is het beeld door de gemeente in permanente bruikleen gegeven aan het museum. Als er binnenkort een plaquette komt met gegevens van het beeld (Gerry van der Velden, 1982, brons), dan kan het de titel krijgen die het van oorsprong heeft meegekregen. Niet 'Zittende vrouw' (zoals het tot nu toe wordt genoemd), maar 'Luisteren' (beeld 3 uit een serie van 5).

Emmy Eerdmans
Emmy is een uitzonderlijk tekentalent, aan het begin van haar loopbaan won zij de Prix de Rome voor schilderkunst (1957), een prestigieuze aanmoedigingsprijs voor jonge kunstenaars en architecten. Maar gaandeweg ging Emmy zich meer op tekenen toelleggen. Zij heeft met veel ijver en volhardendheid een enorm oeuvre opgebouwd. Elly tekende wat zij in haar omgeving waarnam. Zij maakte duizenden tekeningen en tientallen schilderijen: portretten, landschappen, havengezichten en stadsgezichten. In een vlotte losse stijl, vol beweging en temperament. Zo woonde zij alle repetities bij van de Brassband Gelderland om de muzikanten tijdens hun uitvoering te schetsen.

Haar echtgenoot Ben Joosten (1931-2013) was bronsgieter en graficus. Joosten ging vanaf 1989 jaarlijks naar Zimbabwe om les te geven in bronsgieten, Emmy ging mee en maakte er veel tekeningen. Er zijn veel schetsboeken vol met schetsen en tekeningen van het dagelijks leven in Afrika zoals zij het waarnam. Het kunstzinnige echtpaar Ben en Emmy verzamelde kunstobjecten. Zij exposeerden hun eigen werk en dat van anderen in hun huis en tuin in Dodewaard. Het echtpaar werkte vijf jaar mee aan het fotoproject van fotografe Hanne van der Woude. ‘Kunst is gewoon heel belangrijk. Net zo iets als eten,’ zei Emmy in een interview in 2018. Inmiddels is zij de negentig ruim gepasseerd en – hoe kan het ook anders – nog altijd met kunst bezig.

Straatbeeld in Afrika

Dijkverzwaring

Wageningse Wijken Vertellen Verhalen’ 10 november - 27 april 2025

De nieuwe expositie ‘**Wageningse Wijken Vertellen Verhalen’** kun je zien als een vervolg op de grote expositie van 2022 ‘**De Verbeelding van het Landschap; Wageningen op het kruispunt van vier landschappen**’. Nu staat het stedelijke element centraal.

Wageningen kent officieel 12 wijken en 33 buurten, en die zijn bekend onder illustere namen als Lombok, Patrimonium, Sahara, Bloemenbuurt, Veluvia en Hamelakkers. Negen van de twaalf wijken krijgen een eigen verhaal: het ‘**Buitengebied**’ (Eng, Berg, Binnenveld en Uiterwaarden) kwam in 2022 al aan bod bij de landschappen, en de wijken ‘**De Campus**’ en het ‘**Centrum**’ verdienen in de toekomst elk zelf een expositie.

De negen wijken die wel een plek krijgen (de Horsten, de Weiden en

De Nude, voormalig winkelcentrum schilderij door Anja van Rennes

de Nude) worden vanuit verschillende invalshoeken belicht. Zoals de geschiedenis, de stedenbouw, de architectuur, de demografie en de planologie. Maar ook de ecologie (welke dieren wonen er?) en de cultuur (welke kunst is er te vinden?) ervan wordt getoond. De focus van de expositie zal echter het sociale leven en het wonen in de wijk zelf zijn. Onder het motto ‘Elke wijk vertelt zijn eigen verhaal’ wordt met behulp van foto’s en filmbeelden het leven in de verschillende wijken tentoongesteld. Daarbij gaat het niet alleen om de oude wijken (zoals de Beneden- en de Bovenbuurt), maar net zo goed om de nieuwere (zoals Noordwest en Kortenoord). Om een goed begrip te krijgen van de opbouw van de wijken, wordt ook het bijzondere verhaal van de geschiedenis van Wageningen verteld: traditioneel een vestigingsstad met buurtschappen, de laatste honderd jaar een stad gekenmerkt door de internationaal bekende universiteit en de vele studenten die er wonen.

De expositie toont niet alleen het vroegere en het huidige leven in

Diorama van Hans van der Beek Hofje in de Julianastraat.

de Wageningse wijken, maar kijkt ook vooruit. De laatste van de vier zalen van de expositie is geheel gericht op ‘de Wijk van de Toekomst’. Zoals alle steden kampt ook Wageningen met een groot huisvestingsprobleem en een tekort aan woningen voor jongeren, starters, senioren en migranten. Ook is er sprake van een verdelingsvraagstuk: Wageningen kent veel grote huizen, maar heeft juist ook behoefte aan een andere type huis en aan andere woonvormen. De bezoekers van de expositie worden uitgenodigd mee te denken over de Wageningse Wijk van de Toekomst.

Anja van Rennes maakt speciaal voor deze tentoonstelling schilderijen van Wageningse wijken. Hans van der Beek stelt diorama’s en maquettes van historische huizen uit verschillende wijken beschikbaar.

Allerlaatste overblijfsel van “Huize Torck”

In 1741 liet Lubbert Adolph Torck twee aaneengeschalde herenhuizen bouwen op De Kromme Hoek: de bocht bij de Boterstraat en de Herenstraat. In de volksmond werd dit “Het Huijs aen de Wal” genoemd, omdat het op de oude stadswal/muur gebouwd was. Pas later kreeg het pand de naam “Huize Torck” op de gevel. Een toepasselijke naam, die begin 20ste eeuw gegeven was door de bewoner van het pand: de geschiedenisleraar Dirk Klaij. Na zijn overlijden in 1957 kreeg de studentenvereniging SSR het pand in bezit. Op de ondervloering kwam Sociëteit “Sela” en op de bovenliggende verdiepingen woonden studenten.

In de vroege ochtend van 7 maart 1972 brandde het pand af. In de puinhopen vond een inwoner van Wageningen een raam en metselde dat in de muur van zijn schuurtje. In 2008 werd dit door Bart van Aller ontdekt. Het raam kwam daarna enkele jaren te liggen in de werkplaats van leraar en meubelmaker Jacob Kroeze. Jaren gingen voorbij totdat Bart

van Aller het raam onder de aandacht bracht van Museum de Casteelse Poort met het verzoek het raam in de collectie op te nemen en eventueel voor restauratie te zorgen. In 2022 was het zover.

Het eikenhouten raam is een zogenaamde oeil de boeuf, een type raam dat veel gebuikt werd in (Amsterdamse)

Aquarel Huize Torck, ca. 1920-1940 door A.G. Eimers

Het raam na restauratie

grachtenpanden. Door het plaatsen van zo’n raam probeerde Torck wellicht de allure van deze panden over te brengen naar Wageningen.

Inmiddels heeft Jan Paul Folkers een eerste fase van restauratie uitgevoerd. Hij heeft het houtwerk, de verf en het metaal zodanig behandeld om verder verval te voorkomen. Hiermee is het raam veiliggesteld voor de toekomst.

Een eventuele verdere restauratie zal betekenen dat de ontbrekende onderdelen vervangen worden, het raam in de juiste historische kleur geschilderd wordt en glas geplaatst wordt.

Het raam is nu te zien in de Torckkamer. Het oogt dramatisch: de schade door de brand is zichtbaar, hier en daar is een gekleurde verflaag te zien en stukken hout ontbreken. Het is een bijzonder relict dat ons doet herinneren aan Torcks bouwactiviteiten in Wageningen.

Kunst van welvaartsresten

In Het Koetshuis van het museum is de bijzondere expositie **40 jaar Emmaus Regenboog in Wageningen** te zien. Bij Emmaus krijgen spullen een tweede kans, degene die iets niet meer nodig heeft, stelt het beschikbaar aan een ander, die er weer erg blij mee kan zijn. Maar er zijn ook spullen waar niemand meer blij van wordt. Niemand? Peter Bosman van Emmaus kijkt met een creatieve blik of hij van deze welvaartsresten kunstwerken kan maken. Hij past allerlei technieken toe

en maakt de meest verrassende objecten. Toch nog een tweede leven voor deze welvaartsresten.

Joris Visschers van Emmaus heeft op de zolder van het Koetshuis een schitterend vormgegeven overzicht gemaakt van de 40 jaar dat Emmaus Regenboog in Wageningen actief is. Hij gebruikt affiches, bijzondere foto’s en maakt prachtige collages. Terug in de tijd met veel herkenning.

De expositie is te zien tot en met zondag 27 oktober.

Commissie Herinrichting Historische Presentatie, subcommissie Mediatour

Het verhaal van Gelderland in de Gelderse Vallei: mediatour

In Nieuwsbrief no. 45 – nu alweer een jaar geleden – berichtten we over het samenwerkingsproject waarvoor de Provincie Gelderland een subsidie verstrekt voor technologische innovatie, aansluitend bij het Verhaal van Gelderland. Door de deelnemende erfgoedinstellingen in de Regio Food Valley/Gelderse Vallei is gekozen voor het ontwikkelen van een Mediatour, die elke instelling op eigen wijze kan invullen. Tegelijk is het ook een samenwerkingsproject, waarbij het thema Land en Water/ Landschap centraal staat.

‘Bronsschat’. foto RMO

Mammoetkaak

We hebben een sub werkgroepje gevormd, bestaande uit Saskia Werner, Jelle Vervloet en Sanne Ros om de mediatour te gaan ontwikkelen. Elly van der Velde van Bureau uit de Tijd is projectleider.

Inmiddels is het subsidiebedrag voor de mediatour verhoogd naar € 9.000,-! Dat verruimt de mogelijkheid om bijvoorbeeld gebruik te maken van een opnamestudio met begeleiding. De teksten die wij aanleveren moeten – samen met de gekozen geluidsfragmenten en het beeldmateriaal – op een professionele manier tot een spannend geheel worden gemaakt en opgenomen.

We gaan uit van acht periodes met tien voorwerpen. De keuze is natuurlijk reuze, maar het moeten aansprekende objecten zijn die óf nu al te zien

zijn in de huidige opstelling, óf eenvoudig kunnen worden ingepast, en er moet een link zijn met de geschiedenis van het Wageningse landschap. De mammoetkaak, vuurstenen werktuigen van de Rendierjagers, een prachtig versierde klokbeke – overgang naar de boerenleefwijze -, de bronsschat, en een vroegmiddeleeuwse schildknop (umbo) zetten we in de spotlights. Via een bouwsteen met schietgat uit de torenkelder vertellen we het verhaal van het kasteel, een baksteenmal uit 1900 is een link naar de geschiedenis

van de baksteenindustrie en de baret van professor Sprenger leidt de bezoeker naar het verhaal van de Landbouwhogeschool en de WUR. Het zijn over het algemeen – behalve de bronsschat, die overigens een koper-schat blijkt te zijn! – geen zeldzame voorwerpen, maar – net als het Stokske van Oldenbarnevelt je meeneemt naar het verhaal van de onmin met prins Maurits en de dramatische terechtstelling – vormen ze een sleutel tot de beleving van het verre en nabije verleden van Wageningen.

Baksteenmal voor zeven stenen